

STATSRÅDETS
SVENSKA
SPRÅKNÄMND

Språkråd

Klarspråket har sina rötter i retoriken	3
På nya platser	4
Slaf tips	5
Slaf-användare 'over there'	6
Har du redan en egen Slaf?	7
Komplettering av Slaf	8
Sekreterarbyte i nämnden	9
Justitieministeriet informerar	10

Statsrådets svenska språknämnd finns på adressen

www.vnk.fi/spraknamnden

På webbplatsen finns information om nämnden och om dess verksamhet och sammansättning. Där hittar du också alla nummer av Språkråd i pdf-format från och med Språkråd 1/2001. På webbplatsen finns dessutom nämndens rekommendationer, handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) och mallar och ordlistor.

Frågor och initiativ till Statsrådets svenska språknämnd

kan sändas per e-post.

I principiella frågor som gäller svenskt lag- och förvaltningspråk i Finland kan nämnden även konsulteras muntligen via sekreteraren, tfn 09 1602 2129.

Prenumerationer på Språkråd, adressändringar och annulleringar kan göras per e-post eller post. Se kontaktinformation nedan.

Språkråd distribueras i tryckt form per post och i pdf-format per e-post. Språkråd sänds gratis till beställaren.

Redaktör: Gunilla Garoff
Ombrytning: Anja Järvinen
Kopiering: Statsrådets kansli, upplaga 1 340 ex

Kontaktinformation:
Statsrådets svenska språknämnd
Statsrådets translatorsbyrå
PB 23, 00023 STATSRÅDET
spraknamnden@vnk.fi
Tfn sekreteraren 09 1602 2129

KLARSPRÅKET HAR SINA RÖTTER I RETORIKEN

Klarspråk, som står för myndighetstexter som är skrivna på ett vårdat, enkelt och begripligt språk, har länge stått på agendan. Klarspråksprinciperna har prövats ut på krångliga, komplicerade texter som motverkar förståelse och ökar riskerna för missförstånd. Resultaten har varit goda och erfarenheterna har spritts över hela världen.

- Klarspråk är ingen ny och revolutionerande idé, i själva verket utgår principerna för klarspråk från retoriken och Aristoteles, hävdar doktor Neil James som representerar International Plain English Working Group, ett samarbetsorgan för klarspråksorganisationer från hela världen. Även skönlitterära författare har varit förkämpar för klarspråk. James för fram Shakespeare som exempel och motiverar det med att Shakespeares texter inte innehåller passivkonstruktioner eller långa meningar.

Under ett besök i Helsingfors föreläste James om arbetet för klarspråk i myndighetstexter och författningar under tre decennier. Klarspråksorganisationerna världen över har utvärderat sina erfarenheter och tagit fram en modell. Den modellen leder till resultat om det finns beslut på nationell nivå, om klarspråk har implementerats inom offentliga sektorer och om klarspråksorganisationerna i professionell mening är starka.

Fungerande modell

Neil James är chef för klarspråksorganisationen Plain English Foundation i Australien. Under årens

lopp har klarspråksorganisationen samarbetat med 80 myndigheter och organisationer, lärt ut klarspråksprinciper till ca 10 000 personer och utarbetat flera tusen publikationer.

Utifrån sina erfarenheter har klarspråksorganisationen gjort undersökningar och kommit fram till en modell som fungerar för klarspråksarbetet. En avgörande faktor är att man har stöd från ledningen för den myndighet eller organisation som går in för ett klarspråksprojekt. Lika viktiga faktorer är utbildning för att ändra de anställdas attityd till klarspråk och bedömning av situationen vid start och uppföljning under arbetets gång.

Utvärderingen av klarspråksprojektets genomslagskraft visar, berättade Neil James, att det inte enbart räcker med att följa den fungerande modellen för att myndigheten eller organisationen ska lyckas genomföra klarspråk i sina texter. Det är den stegvisa utvecklingen av klarspråksarbetet som avgör om resultatet är det önskade. Även när man har stöd från ledningen är det nödvändigt att lyckas med det pilotprojekt som inleder arbetet. Nästa steg är att det behövs en kritisk massa av tillräckligt många som är intresserade av klarspråksarbetet. Det slutliga steget är att befästa klarspråk som en princip i organisationen. I det sammanhanget behövs uppföljande utbildning och en uppdatering av projektet.

Neil James motiverar klarspråksarbetet med att undersökningar visar att klarspråkstexter inte bara gör det lättare att förstå innehållet, utan även ger lägre kostnader.

Öppna frågor i klarspråksorganisationernas infrastruktur

Klarspråksorganisationerna ser att det finns många öppna frågor att lösa kring klarspråk. Är klarspråksprinciperna färdiga? Hur ska efterfrågan på språkexperter möta utbudet? Var ska språkexperternas utbildning ske? Kan en gemensam klarspråksstandard utarbetas?

Den internationella gruppen klarspråksorganisationer har ställt sig frågan om det går att utveckla en standard för klarspråk. Standarden är en mångfasetterad fråga med tanke på att en klarspråksstandard ska gälla för flera språk. En annan fråga som internationellt har varit aktuell är var klarspråksexperterna kan utbildas. I Sverige finns det språkkonsultutbildning och EU har startat upp

projektet IC Clear Project som finansieras genom Erasmusprogrammet.

Neil James avslutade sin presentation med att konstatera att klarspråksorganisationerna har mycket att jobba vidare med.

 Gunilla Garoff
Statsrådets translatörbyrå

Klarspråksorganisationerna har ännu inte någon stark yrkesmässig organisation i Australien. En jämförelse visar att organisationen Examinerade språkkonsulter i Sverige (ESS) har kommit längst med att befästa sin ställning som klarspråksorganisation. ESS har en struktur att bygga på och kan uppvisa mångsidiga resultat. I Sverige där klarspråksarbetet har pågått mer än fyra decennier har man kommit långt.

Ett färskt exempel kommer från Riksdagsförvaltningen där man hösten 2011 tillsatte en arbetsgrupp för klarspråksfrågor. Till arbetsgruppens uppdrag hör att se över skrivandet i Riksdagsförvaltningen, formulera mål för klarspråksarbetet och föreslå metoder och aktiviteter för att främja klarspråksarbetet. Gruppen ska också föreslå en plan för hur klarspråksarbetet ska följas upp.

PÅ NYA PLATSER

Vem	Var	Varifrån	Tfn/e-post
Kitty Fogelholm	Statsrådets translatörbyrå 1.1.2012–30.6.2012		09-1602 2094 kitty.fogelholm@vnk.fi
Sanna Karjalainen	Helsingfors universitet 1.1.2012–31.12.2012	Statsrådets translatörbyrå	09-1914 0921 susanna.karjalainen@helsinki.fi

SLAFTIPS

Este, esteellinen, estynyt

Den som på grund av risk för partiskhet t.ex. inte bör delta i ett avgörande är *jävig*.

esteellinen ("jäävi") = *jävig*

esteellisyys = *jäv, jävighet*

toisen asteen esteellisyys = *tvåinstansjäv*

esteetön todistaja = *ett ojävigt vittne*

puheenjohtaja jääväsi itsensä = *ordföranden anmälde jäv, ordföranden förklarade sig jävig*

Den som inte kan närvara eller av någon annan orsak inte kan sköta sina uppgifter är *förhindrad* eller *har förhinder* (inte "har förfall").

olla estynyt = *vara förhindrad, ha förhinder*

oikeuskanslerin ollessa estyneenä = *när/om justitiekanslern har förhinder eller vid förhinder för justitiekanslern* (inte "vid förfall för ...")

NN:n estyneenä ollessa = *vid förhinder för NN* (vid underskrifter)

laillinen este = *laga hinder, laga förhinder* (inte "laga förfall")

NN:n esteetön poissaolo = *om NN uteblir utan laga hinder; om NN uteblir utan giltigt skäl/giltig orsak* eller någon motsvarande omskrivning, beroende på vad som avses (inte "NN:s förfalllösa utevaro")

Förfall ingår också i förteckningen i kapitel 6 i Slaf, Modernisering av ord och fraser (s.127–138). Se alltså upp med ordet förfall vid översättning av uttryck där este och estynyt ingår!

Apropå laga/olaga står det bland annat så här i Slafordlistan:

Laillinen Laglig, laga

laillinen edustaja = *laglig företrädare*

laillinen tuomioistuin = *laga domstol*

Lainvastainen Lagstridig

Laiton

I nya brottsbeteckningar används i allmänhet *olaglig*. *Olaga* används i vissa äldre brottsbeteckningar (bl.a *olaga hot, olaga tvång*). Ibland passar även *illegal, lagstridig, lagvidrig* eller *rättsstridig*.

Laittomasti Olagligt, olagligen, illegalt

Luvattomasti Olovligen, olovligt

Apropå nedskärningarna inom försvaret:

Ilmavoimat Flygvapnet

Maavoimat Armén

Merivoimat Marinen

Läs mera om *försvarsgrenarna (puolustushaarat)* i 27 § i lagen om försvarsmakten 551/2007. Hänvisningen till lag 1223/1998 (under uppslagsordet Ilmavoimat i Slaf) är föråldrad. De tidigare benämningarna "luft-, land- och sjöstridskrafterna" har frångåtts i vår lagstiftning.

Nina Nissas

Statsrådets translatorsbyrå

SLAF-ANVÄNDARE 'OVER THERE'

Handboken Svenskt lagspråk i Finland används flitigt som referenslitteratur av författnings- och fackspråksöversättare. Läsekretsen är stor och hängiven. När det gick ut en annons om att handboken, populärt kallad Slaf, kan köpas hos Edita visade det sig att det finns intresserade som behöver Slaf också på orter som ligger på andra sidan jordklotet.

I ett e-postmeddelande kommenterade Carita Nybom, som är bosatt i Edmonton i Kanada, att Slaf är en guldklimp.

– Slaf är för mig nästan detsamma som en ordbok. Det är en ordbok för texter med hänvisningar till lagar och för myndighetstexter. Det är en synonymordbok, en fantastisk källa till förkortningar och hänvisningsprinciper. Avsnittet om språkriktighet är ju användbart för vilka situationer som helst när man översätter. Jag använder Slaf i både tryckt version och webbversion. Jag söker allt oftare i webbversionen med sökfunktionen. Det går så snabbt och är så bekvämt.

Arbete på distans med goda redskap

Carita Nybom berättar att hon tidigare jobbade som informatiker i Finland. Då översatte hon bara vid sidan av sin huvudsyssla. Texterna berörde miljön i vid bemärkelse. Även om Slaf fanns i det bibliotek där hon jobbade hade hon inte så ofta behov att slå upp i den.

– Efter det att jag hade sagt upp mig 2008 och flyttat till Kanada fick jag chansen att jobba som frilansöversättare. Då insåg jag att jag behövde lite mångsidigare hjälpmedel. Texterna behandlade många områden som var nya för mig. Med tiden har jag samlat på mig "tusen" ordlistor för olika specialämnen, men Slaf är nog det hjälpmedel jag använder mest, säger Carita Nybom och tillägger att hon dessutom använder Finlex ganska mycket.

I Kanada fortsatte Carita med att översätta från finska till svenska.

– Jag har inte vågat mig på att översätta till engelska, fast jag har förkovrat mig i det språket "au naturel" under de tre år jag bott här. Jag har alldeles tillräckligt med jobb enbart med att översätta mellan finska och svenska. Det är också bra för mig att hålla mig till dem, för då upprätthåller jag kunskaperna i mina två första språk.

– Mest får jag myndighetstexter att översätta, mer eller mindre byråkratiska, så Slaf behövs nästan till allt. Också om det ska vara mindre officiell, lättfattlig text, så är Slaf bra, för den framhåller ju att svenskan ska vara klar och begriplig.

Arbete över tidszonerna

Hur skiljer sig arbetet som översättare i Kanada från arbetet som översättare i Finland? Carita berättar att hon i Finland hade direkt kontakt med dem som skrev texterna, eftersom de jobbade i samma organisation. Carita fick genast svar på sina frågor och hon kommenterade dessutom ganska friskt ursprungstexten för att göra den begripligare.

– Nu jobbar jag via en firma, så det tar längre tid att få svar på frågor. Dessutom sätter tidsskillnaden, som är nio timmar, käppar i hjulet. Ibland får jag stiga upp och gå till datorn klockan ett eller två på natten för att kolla svaren på mina frågor för att sedan hinna slutföra översättningen innan tidsfristen i Finland löper ut.

En annan skillnad är att Carita inte talar svenska eller finska hela tiden, utom under de korta stunder då hon har kontakt med Finland över Skype. För att upprätthålla sin känsla för språken utnyttjar Carita många moderna hjälpmedel.

– Jag ser på svenska och finska tv-program via datorn, laddar ner svenska och finska radioprogram på min mp3-spelare, bl.a. Språket från Sveriges Radio. Jag läser också svensk, finlandssvensk och finsk litteratur på min e-läsare. Önskar bara det fanns mera finlandssvensk litteratur i e-version!

- Jag har t.o.m. försökt lära min katt tala svenska, men det har inte gått så bra.

Stor stad på prärien

Edmonton med 780 000 invånare är en typisk nordamerikansk stad: skysrapor i centrum, mestadels låga byggnader runtom så långt ögat når.

– Hit vill jag aldrig flytta var min första reaktion 2001, men man vänjer sig ju vid allt. Dessutom har man i staden faktiskt bemödat sig att liva upp den tidigare döda stadskärnan. Här finns massor

med parker, ett aktivt kulturliv och människorna är oerhört vänliga, berättar Carita.

– Edmonton är ingen vacker stad, en arkitekt karakteriserade den med orden "An architectural desert with a few gems in it", säger hon.

Staden ligger i en flack omgivning längst västerut på den nordamerikanska prärien. De enda backarna, som är ganska branta, finns i de få floddalarna.

– Här finns nästan ingen skog, vilket känns konstigt för mig som kommer från skogarnas land Finland. Det finns inte heller några stora vattendrag i närheten. Stilla havet ligger närmast, på 1000 kilometers avstånd. Mellan havet och Edmonton ligger Klippiga bergen, så här är det inlandsklimat. I regel är somrarna heta och vinternarna kalla, berättar Carita och tillägger att det passar henne utmärkt, för hon älskar vintern och hon och hennes man flyr undan den heta sommaren till Finland.

 Gunilla Garoff
Statsrådets translatorsbyrå

HAR DU REDAN EN EGEN SLAF?

Handboken Svenskt lagspråk i Finland (Slaf) gavs ut 2010 som anvisningar från statsrådets kansli. Boken har utarbetats av Statsrådets svenska språknämnd och riktar sig i första hand till lagöversättare och andra som skriver svenska myndighetstexter inom statsförvaltningen. Den är dessutom ett utmärkt hjälpmedel för alla som arbetar med texter som berör lag och samhälle, t.ex. kommunala tjänstemän, jurister, journalister och studerande.

De sista exemplaren av handboken kan nu beställas via Editas nätbokhandel på adressen <http://netmarket.edita.fi> till priset 24 euro (440 sidor). Boken finns också i elektronisk form bl.a. på adressen www.vnk.fi/spraknamnden.

Översättare som flitigt använder Slaf har märkt att det är effektivast att kombinera den tryckta versionen av handboken med den elektroniska versionen. I den tryckta versionen går det snabbt att bläddra och få en uppfattning av innehållet i boken. I den elektroniska versionen är det lätt att hitta alla de ställen där en viss term eller ett visst uttryck förekommer.

KOMPLETTERING AV SLAF

Ny regel 1.3.2012: Skriv eduskunta med litet e och riksdagen med litet r i propositionernas rubriker och i klämman före lagförslaget!

Under 10.1 Propositionens rubrik (s. 231 och 232 i Slaf)

Hallituksen esitys eduskunnalle...
Regeringens proposition till riksdagen...

Under 10.3.5 Lagstiftningsordning (s. 240 i Slaf)

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande förslag:

Parkeringsbot moderniseras

Pysäköintivirhemaksu (s. 339 i Slaf)

Felparkeringsavgift (lagen om parkeringsövervakning 727/2011); tidigare "parkeringsbot"

Kommentar

I den nya lagen om parkeringsövervakning, som trädde i kraft den 1 januari 2012, används termen *klampning* (från engelskans 'clamping') om en åtgärd där man låser hjulen på ett fordon med hjälp av ett *hjulblock* (rengaslukko). På finska används ingen specifik term för själva åtgärden, utan man talar t.ex. om *rengaslukon kiinnittäminen*, *rengaslukon käyttäminen*.

Det finns olika slag av mekaniska anordningar för klampning av fordon. I Sverige, där klampning diskuteras men ännu inte införts, kallas anordningen ofta 'hjulboja'.

Märk att litet e i eduskunta och litet r i riksdagen också gäller i fråga om U-skrivelser:

Statsrådets skrivelse till riksdagen om ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv / ett förslag till rådets förordning / ett förslag till rådets beslut ...

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska gemenskapernas kommissions förslag av den xx xxx 200X till Europaparlamentets och rådets direktiv om / till rådets förordning om / till rådets beslut om ... samt en promemoria om förslaget.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi / ehdotuksesta neuvoston asetukseksi / ehdotuksesta neuvoston päätökseksi ...

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella/mukaisesti lähetetään eduskunnalle Euroopan yhteisöjen kommission xx päivänä xxkuuta 200X tekemä/esittämä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi / ehdotus neuvoston asetukseksi / ehdotus neuvoston päätökseksi ... sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

SEKRETERARBYTE I NÄMNDEN

Det är bara två år sedan det här i Språkråd senast annonserades om sekreterarbyte i Statsrådets svenska språknämnd. Nu är det dags igen. Jag ska vara tjänstledig för att jobba vid Helsingfors universitet, och ny sekreterare för tiden 1.1.2012–31.12.2012 är **Gunilla Garoff**. Uppgiften som sekreterare för nämnden har varit mycket intressant och givande för mig, och det har varit verkligen roligt att ha kontakt med er alla: nämndemedlemmar, sakkunniga, Språkrådsläsare och översättare och andra språkintresserade i förvaltningen. Roligast av allt har det faktiskt varit att få redigera Språkråd, en uppgift som jag kommer att sakna! Stort tack till er alla som under de här två åren bidragit med uppslag, artiklar, korrekturläsning m.m. och inte minst till alla läsare. Det är alltid roligt att höra att artiklarna läses med intresse.

Men nu tillbaka till Gunilla! Många känner säkert Gunilla som en av eldsjälarna kring kursen för översättare och informatörer vid Hangö sommaruni, som hon varit med och ordnat i ett flertal år. Gunilla har en gedigen erfarenhet som översättare och började sin översättarkarriär som sommarvikarie på Centralkriminalpolisens Interpolavdelning. Senare kom hon in på den statliga översättningsbanan på nytt som översättare vid post- och telestyrelsen. Översättarna arbetade både för både posten och tele. Post- och televerket utvecklades sedan från ett statligt ämbetsverk till ett statligt affärsverk, som kring millennieskiftet delades upp i Posten Finland och Tele. Gunillas

banan fortsatte vid Tele, som bolagiserades, bytte namn till Sonera och slutligen gick samman med svenska Telia till TeliaSonera.

– Det var 20 spännande år i post- och telebranschen. Telekommunikationen växte starkt fram och särskilt Tele låg långt framme i utvecklingen, berättar Gunilla. År 2003 började hon som translator vid statsrådets translatorsbyrå.

– Som jag ser på saken är översättning ett arbete som ger intellektuell stimulans varje dag. Också när det gäller författningsöversättning är det en stor utmaning att finna lösningar som gör det snåriga begripligare och tydligare, tycker Gunilla. Gunilla ser nu fram emot att vara sekreterare i Statsrådets svenska språknämnd.

– Uppdraget innebär många nya uppgifter för mig och det ska bli roligt att ha kontakt med nämndens medlemmar, Språkråds läsare och andra personer som är engagerade i frågor som gäller språknämndens intressesfär, säger hon. På fritiden odlar Gunilla sitt kulturella intresse genom att läsa och gå på teater och konstutställningar, och i framtiden hoppas hon även kunna ägna mer tid åt att odla sin trädgård på sommarstället i Hangö.

Jag tackar för mig och önskar Gunilla lycka till!

 Susanna Karjalainen
sekreterare i Statsrådets svenska
språknämnd 2010–2011

JUSTITIEMINISTERIET INFORMERAR

PRESIDENT- OCH STATSRAÅDSFÖRORDNINGARNAS INGRESSER

Inom statsrådet har man den 1 januari 2012 övergått till en ny praxis när det gäller utformningen av ingressen i de förordningar som utfärdas av republikens president eller statsrådet.

I presidentförordningarnas ingress nämns inte längre vilken minister som föredrar förordningen och i statsrådsförordningarnas ingress inte längre namnet på det föredragande ministeriet.

Ändringarna i ingressen till de förordningar som gäller ikraftsättande av statsfördrag har beaktats i de uppdaterade mallarna i fördragshandboken med bilagor (*Valtiosopimusopas*) (www.formin.fi).

Ingresserna skrivs enligt exemplen nedan.

FÖRORDNINGAR AV REPUBLIKENS PRESIDENT

Republikens presidents förordning

om livräddningsmedalj

Utfärdad i Helsingfors den 18 februari 2011

I enlighet med republikens presidents beslut föreskrivs med stöd av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. i lagen om offentlig belöning (1215/1999):

Republikens presidents förordning

om ändring av 46 § i republikens presidents förordning om Finlands Röda Kors

Utfärdad i Helsingfors den 4 november 2011

I enlighet med republikens presidents beslut
ändras i republikens presidents förordning om Finlands Röda Kors (811/2005) 46 § som följer:

FÖRORDNINGAR AV STATSRAÅDET

Reglemente för statsrådet

Utfärdad i Helsingfors den 3 april 2003

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 27 § i lagen om statsrådet (175/2003):

Statsrådets förordning

om ändring av 26 och 27 § i reglementet för statsrådet

Utfärdad i Helsingfors den 30 juni 2011

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i reglementet för statsrådet (262/2003) 26 § 1 mom. och 27 § 1 mom., av dem 26 § 1 mom. sådant det lyder i förordning 1021/2007, som följer:

Språkvårdsdag

på Hanaholmen tisdagen den 15 maj 2012

Tema: Svenskan i näringslivet i Finland och Sverige

Business och andra affärer

8.30 Registrering och kaffe

9.00 Välkommen!

Gunvor Kronman, VD, Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland
Gunborg Gayer, ordförande, Hugo Bergroth-sällskapet

Svenskan i internationell språkmiljö

Affärer eller business?

Wilhelm Barner-Rasmussen, Svenska handelshögskolan

Termdjungeln i affärsvärlden.

Malin Brännback, Åbo Akademi

Platsannonser i tiden.

Karin Helgesson, Göteborgs universitet

11.30 **Utdelning av språkpriset** (prissumman donerad av Svenska kulturfonden) och en språksporre

Lunch

13.00 Nyhetsinslag: Vad är nätverket Svenska nu?

Sini Keinonen, projektledare, Hanaholmen/Svenska nu

Kundkommunikation

Hur hanterar svenska banker språkligt den pågående finanskrisen?

Claes Ohlsson, Göteborgs universitet

Stockmann eller NK – vem går först?

Marika Tandefelt, Svenska handelshögskolan

Måste språkarbetare kunna hantera visuell kommunikation?

Anders Björkvall, Stockholms universitet

16.00 Språkvårdsdagen avslutas

Anmäl dig via programkalendern på www.hanaholmen.fi **Bekräfta din anmälan** genom att **senast fredagen den 4 maj** betala in deltagaravgiften på Hugo Bergroth-sällskapets konto i Aktia Bank IBAN FI63 4055 3020 0064 41, BIC HELSFIHH. Minns att ange namnen på samtliga deltagare i meddelandefältet. **Deltagaravgift** 70 euro (studerande 35 euro, gäller inte forskarstuderande); inkluderar lunch och kaffe. Det brukar bli fullsatt, så anmäl dig i tid!

Hugo Bergroth-sällskapet

Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland

i samarbete med **Institutet för de inhemska språken**

STATSRÅDETS KANSLI